

Podplukovník Mgr. Jan Šmíd

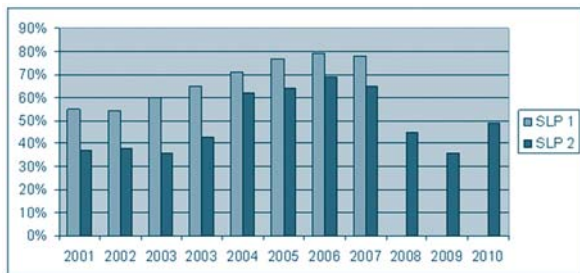
Jazyková příprava v rezortu MO v kontextu RMO č. 1/2007

Zřejmě nejfrekventovanější termín používaný v oblasti jazykové přípravy v rezortu MO je úspěšnost. Lze ji kvantifikovat, definovat, lze ale také pátrat po příčinách jejího nárůstu nebo poklesu. To vše si klade za cíl, byť v omezené míře, i následující text.

Jazyková příprava v rezortu MO prošla v posledních třech letech výraznou změnou, kterou vyvolalo přijetí rozkazu ministra obrany č. 1 z 11. ledna roku 2007 a jeho novelizovaného znění z 15. září roku 2010 (dále jen RMO č. 1). Jaké byly důsledky pro rezortní jazykovou přípravu?

Původní verze rušila jazykové kurzy anglického jazyka organizované rezortem MO s plánovaným výstupem SLP 1 (Standardized Language Profile – standardizovaný jazykový profil) podle STANAG 6001 a zavedla integrované kurzy, které měly konsolidovat takto roztržštěnou úvodní fázi systému jazykové přípravy. Další změnou bylo i zrušení zkoušek z anglického jazyka podle STANAG 6001 samostatně na úroveň SLP 1, přičemž SLP 1 bylo možné získat pouze v rámci víceúrovňové jazykové zkoušky.

Jak již bylo publikováno v článku Úspěšnost v rezortních jazykových kurzech na úrovni SLP 2 na ÚJP (Vojenské rozhledy 04/2008), tento systém s sebou přinesl mnohé problémy a celková úspěšnost v pětíměsíčních kurzech k dosažení SLP 2 zřetelně poklesla, viz následující graf.

Graf: Úspěšnost v pětíměsíčních kurzech k dosažení SLP 2

ze čtyř). S počátkem účinnosti RMO č. 1 tato úspěšnost poklesla a dnes se pohybuje se v rozmezí 35-50%.

Příčiny poklesu můžeme hledat leckde, nejlogičtějším vysvětlením však bude již zmíněná skutečnost, že byly zrušeny jazykové kurzy k dosažení SLP 1. Posluchači kurzů, kteří by byli jinak vysláni do kurzů k získání SLP 1, navštěvovali kurzy k získání úrovně vyšší, a ačkoli se na závěr kurzu – pokud získali úroveň 1 ve všech dovednostech – mohli subjektivně cítit úspěšní, statisticky byly výsledky kurzů vedeny jako neúspěšné, protože nebylo dosaženo SLP 2.

Pro zobjektivnění předcházejícího grafu a hodnot v něm uvedených je nutné rozlišit, zda ukazatele postihují rozdíl mezi integrovanými a intenzivními kurzy k získání SLP 2.

Podíváme-li se na přehled úspěšnosti kurzů k dosažení SLP 2 v letech před vydáním RMO č. 1, zjistíme, že se pohybovala v rozmezí 60-70%, což je procentní vyjádření toho, kolik kandidátů dosáhlo kvalifikačního stupně dané úrovně (kandidát dosáhl dané úrovně alespoň ve dvou dovednostech

Jaký byl vlastně rozdíl mezi těmito dvěma typy kurzů? Navenek žádný, oba kurzy byly plánovány s výstupem SLP 2. Fakticky zde však byly rozdíly výrazné.

Intenzivní kurzy s výstupem SLP 2 zde existovaly již před RMO č. 1. Požadavkem na uchazeče o vyslání do takového kurzu bylo již dříve SLP 1. To mělo být dobrým předpokladem úspěchu u jazykové zkoušky na závěr kurzu.

Proti tomu u integrovaných kurzů se počítalo s tím, že do nich budou vysíláni posluchači bez jakékoli způsobilosti v anglickém jazyce, tedy posluchači, kteří by dříve byli vysláni do intenzivního kurzu k dosažení SLP 1. Usuzovalo se, že po navýšení hodinové dotace ze 400 hodin (intenzivní kurz k získání SLP 1) na 500 hodin (integrovaný kurz k získání SLP 2) vzroste úspěšnost. Jinými slovy, že posluchači budou mít šanci dosáhnout lepšího výsledku než jen SLP 1. Dále se předpokládalo, že po ukončení integrovaného kurzu a po 2-3měsíční přestávce by posluchači byli vysláni do navazujícího zdokonalovacího kurzu k dosažení SLP 2 s dotací nejméně 150 hodin, v němž by se mohli při výuce soustředit na ty řečové dovednosti, v nichž prozatím nedosáhli požadované úrovně.

Tento systém bohužel neměl šanci se osvědčit, protože byl velkoplošně zaveden do praxe, aniž by se počkalo na vyhodnocení pilotního kurzu, který byl organizován na Ústavu jazykové přípravy (dále jen ÚJP) na přelomu let 2006-2007 (viz článek Úspěšnost v rezortních jazykových kurzech na úroveň SLP 2 na ÚJP, Vojenské rozhledy 04/2008).

Vraťme se ale ke zmiňované úspěšnosti u kurzů k získání SLP 2. Tabulka 1 zobrazuje výslednost podle typu kurzu. Jedná-li se o kurz integrovaný, je hodnocen vzhledem ke kvalifikačnímu stupni 1 i 2, přičemž úspěšným kandidátem je ten, který dosáhne alespoň stupně 1. Jedná-li se o kurz intenzivní, počítá se úspěšnost pouze vzhledem k dosaženému kvalifikačnímu stupni 2 a úspěšným kandidátem je logicky jen ten, který dosáhne stupně 2. Pro ilustraci ale uvádím i úspěšnost vzhledem ke stupni 1.

Tab. 1: Výslednost podle typu kurzu – integrované kurzy.

Věstník MO ročník	Posádka / rezortní vzdělávací zařízení	Celková úspěšnost	Kvalifikační stupeň 1	Kvalifikační stupeň 2
2007	ÚJP	90 %	60 %	30 %
	ŠVS MO			
	Praha	88-96 %	57-75 %	15-39 %
	Moravská Třebová			
	Plzeň			
	Tábor			
Hradec Králové				
2008	ÚJP	100 %	85 %	15 %
	ŠVS MO			
	Praha	74-91 %	68-83 %	0-21 %
	Moravská Třebová			
	Plzeň			
	Tábor			
Hradec Králové				
2009	ÚJP	89-100 %	67-78 %	11-33 %
	ŠVS MO			
	Praha	75-96 %	58-78 %	2-31 %
	Moravská Třebová			
	Plzeň			
	Tábor			
Hradec Králové				

Lze zobecnit, že v kontextu všech středisek, kde se organizují jazykové kurzy, mají stabilně vysokou úspěšnost rezortní vzdělávací zařízení (ÚJP a ŠVS MO). Mezi jednotlivými smluvními jazykovými agenturami a školami je patrný výraznější rozdíl v úspěšnosti, a to v řádu až desítek procent.

Vezmeme-li v úvahu fakt, že průměrná úspěšnost v intenzivních jazykových kurzech k získání SLP 1 ještě před vydáním RMO č. 1 při dotaci 400 hodin se pohybovala kolem hodnoty 80 %, je zarážející, že při navýšení dotace o 100 hodin, došlo v případě některých agentur k poklesu úspěšnosti až na 74-75 %. Zde je nutné jen připomenout, že 74% úspěšnost znamená, že 26 % posluchačů kurzu nedosáhlo ani stupně 1, jinými slovy, zůstalo na úrovni 0.

Poslední sloupec tabulky ukazuje úspěšnost vzhledem ke 2. stupni. Kdyby systém fungoval tak, jak ÚJP původně navrhoval, mohli tito posluchači postoupit do navazujícího zdokonalovacího kurzu v trvání 150-200 hodin a soustředit se při výuce na ty řečové dovednosti, z nichž nezískali stupeň 2. V tuto chvíli, ale o tomto problému můžeme jen spekulovat, protože není k dispozici dostatečné množství relevantních dat, která by bylo možné dále zpracovat.

Tab. 2: Výslednost podle typu kurzu – intenzivní kurzy.

Věstník MO ročník	Posádka / rezortní vzdělávací zařízení	Celková úspěšnost	Kvalifikační stupeň 1	Kvalifikační stupeň 2
2007	ÚJP	62-68 %	32-38 %	62-68 %
	ŠVS MO			
	Praha	42-65 %	35-58 %	42-65 %
	Moravská Třebová			
	Plzeň			
	Tábor			
Hradec Králové				
2008	ÚJP	51-67 %	33-48 %	51-67 %
	ŠVS MO			
	Praha	32-52 %	48-68 %	32-52 %
	Moravská Třebová			
	Plzeň			
	Tábor			
Hradec Králové				
2009	ÚJP	56-59 %	41-44 %	56-59 %
	ŠVS MO			
	Praha	11-44 %	56-73 %	11-44 %
	Moravská Třebová			
	Plzeň			
	Tábor			
Hradec Králové				

I v případě intenzivních kurzů platí, že úspěšnost je dlouhodobě vyšší u rezortních vzdělávacích zařízení, v nichž se liší jen o několik procentních bodů. U agentur je situace srovnatelná s integrovanými kurzy. Úspěšnost bývá celkově nižší a liší se u jednotlivých agentur v řádu až desítek procent.

Pokud bychom úspěšnost zprůměrovali a výsledek porovnali s lety před RMO č. 1, zjistíme, že se výrazně nezměnila ani k lepšímu ani k horšímu. Stále se pohybuje mezi 60-70 %.

Mezi důvody proč se hranice úspěšnosti nezlepšuje, mohou patřit skutečnosti, jakými jsou vstupní úroveň ovládnání jazyka, homogenita/heterogenita učební skupiny, kvalita vlastní metodické činnosti na daném pracovišti a další.

Vzhledem k tomu, že se plošně nepoužíval shodný standardizovaný test sloužící k rozřazení posluchačů, který by nám zároveň poskytoval údaje pro porovnání vstupní úrovně ovládnání jazyka, je nemožné na konkrétních číslech potvrdit nebo vyvrátit předpoklad, že je to jeden z rozhodujících faktorů ovlivňujících úspěšnost v kurzu. Proto ÚJP na jednání metodické rady cizích jazyků (poradní orgán ředitele odboru vzdělávání sekce personální MO) v červenci 2010 navrhl, že vypracuje několik sad rozřazovacích testů, které by sloužily k přezkoušení všech uchazečů o vyslání do jazykových kurzů zabezpečovaných smluvními agenturami a školami. Již na konci listopadu 2010 byly tyto testy připraveny pod názvem Defense Language Institute Placement Test (DLIPT) a od konce prosince 2010 se začaly využívat k přezkušování uchazečů o vyslání do intenzivních jazykových kurzů k získání SLP 2 s termínem zahájení únor/březen 2011.

Druhou již zmíněnou rozsáhlou oblastí, která přímo ovlivňuje úspěšnost, je vlastní metodická činnost v jazykových kurzech.

Odbor metodiky a testování jazyků ÚJP je garantem jazykové přípravy v rezortu MO. Ačkoli ÚJP nedisponuje žádnými pravomocemi, je de iure zodpovědný za usměrňování jazykové přípravy v rezortu. Proto příslušníci odboru provádějí kontroly ve smluvních jazykových školách a agenturách, které pro rezort MO zabezpečují jazykovou přípravu, a zjištěné skutečnosti předávají kompetentním orgánům.

Vzhledem k tomu, že výsledky kontrol v letech 2009-2010 v posádkách Plzeň, Moravská Třebová, Tábor, Hradec Králové a Praha byly, až na výjimky, velice podobné, lze je shrnout, byť s jistou mírou generalizace, do následujících bodů:

- nedostatečná informovanost lektorů o požadavcích na kandidáty zkoušky podle STANAG 6001 úrovně 2,
- základní učební materiály často bez vhodně volených doplňkových materiálů,
- nedostatečné technické vybavení pro efektivní nácvik dovednosti poslech s porozuměním,
- z hlediska hygieny výuky nevhodné členění výuky do 90minutových bloků,
- nedostatečná pozornost věnovaná zadávání a vyhodnocování domácích úkolů,
- mnohdy nevyhovující učební prostory (rozměry učebny, světlost, větratelnost).

ÚJP přijal/o okamžitě opatření k nápravě nedostatků uvedených v prvním bodě a navýšil počet seminářů určených pro lektory jazykových škol a agentur. V těchto seminářích byly podrobně probírány nejen požadavky na jednotlivé úrovně ovládnání jazyka podle STANAG 6001, ale i metodická doporučení pro výuku v jazykových kurzech a pro výběr vhodných výukových materiálů. Účast na těchto seminářích však nebyla povinná.

Ostatní poznatky ÚJP využil při vznášení připomínek k navrhovanému znění novelizovaného RMO č. 1 a Zkušebního řádu pro jazykové zkoušky podle STANAG 6001 a při zpracování posudku předložených nabídek jazykových škol a agentur ve veřejné soutěži na rok 2011 pro Ředitelství personální podpory. Ne vždy ovšem byly tyto připomínky akceptovány a do příslušných dokumentů zapracovány.

Dalším zdrojem zpětné vazby byl i rozsáhlý dotazníkový výzkum, zaměřený na spokojenost s organizovanou jazykovou přípravou v rezortu MO včetně zkoušek podle STANAG 6001, který probíhal od konce roku 2008 do roku 2010 včetně. Vzhledem

k objemu získaných dat a množství údajů, které je možné prezentovat, plánujeme postupně zveřejňování jeho závěrů v dalších číslech Vojenských rozhledů a na webu ÚJP. Již nyní lze ale říci, že jeho předběžné výsledky v oblasti jazykových kurzů odpovídají zjištěním z kontrol pracovníků odboru metodiky a testování ÚJP u smluvních jazykových škol a agentur.

Jazyková příprava v rezortu MO bude v dalším období organizována v souladu s ustanoveními novelizovaného znění RMO č. 1, které vstoupilo v platnost v září 2010. Jeho ustanovení přinášejí kromě mnoha jiných změn i organizování jazykových kurzů k získání SLP 1, zároveň ruší kurzy integrované a snižují hodinové dotace intenzivních jazykových kurzů k získání SLP 1 a SLP 2. Jaké důsledky budou mít tato ustanovení na úspěšnost u jazykových zkoušek podle STANAG 6001 nám ukáže čas a další kontrolní, metodická a statistická činnost ÚJP.

Literatura:

Rozkaz ministra obrany z 11. ledna 2007, jazykové vzdělávání zaměstnanců v rezortu Ministerstva obrany (RMO 1/2007), *Věstník Ministerstva obrany*, částka 2/2007, ŠIS, http://s101w19.acr/EPinav/public/vestniky/Vestniky_Detail.aspx?id=930. a *Věstník Ministerstva obrany*, částka 15/2010, ŠIS, http://s101w19.acr/EPINAV/public/INA/INA_Detail.aspx?id=3041.

ŠMÍD, Jan. Úspěšnost v rezortních jazykových kurzech na úrovni SLP 2 na ÚJP. *Vojenské rozhledy*, 2008, č. 4, s. 165.

Vzhledem k tomu, že nově připravený kariérní řád předpokládá výrazný dynamický pohyb v ozbrojených silách, rychlejší obměňování příslušníků ozbrojených sil tak, aby se stárnoucí armáda omladila, dospívají autoři Bílé knihy k závěru, že dosavadní způsob rekvalifikace vojáků před jejich odchodem do civilního prostředí po ukončení služebních závazků je nedostatečný. Je nezbytné – a Bílá kniha to stanovuje jako jeden ze závazných cílů – poskytovat vojákům v průběhu jejich služby možnosti dalšího odborného vzdělávání, případně certifikovaných odborných zkušeností, které jsou uplatnitelné na civilním trhu práce.

Nový kariérní řád vylučuje mimo jiné i dosud kritizovanou povyšovací nejistotu. Stanovuje přísná, vymahatelná hlediska a podmínky průběhu služby každého vojáka, od hodnostního sboru mužstva a poddůstojníků až po hodnosti generálské. Kariérní řád také přehledně a srozumitelně a bezvýjimečně stanovuje předpokládané vzdělání, výchovu a výcvik, jakož i operační zkušenosti, nezbytné pro zařazení na tu kterou funkci a pro povýšení do té které hodnosti. Zvyšuje nároky na velitele, na jejich schopnosti nejen velitelské, ale i řídicí a výchovné. Nároky na vzdělání vojáků, zejména pak vyšších důstojníků, na vzdělání nejen odborné, ale i všeobecné, jsou v souladu s novým kariérním řádem podstatně vyšší než tomu je dosud. To samozřejmě vyžaduje zásadní inovace v procesu přípravy vojáků.

Vedle nároků na odborné a všeobecné vzdělání, klade se výrazněji než dosud důraz na operační zkušenost vojáka a na jeho schopnosti vůdčí. Neobejde se to bez změny ve struktuře vzdělávacích vojenských zařízení, včetně Univerzity obrany.

Luboš Dobrovský, člen odborné komise pro Bílou knihu o obraně
<http://www.army.cz/informacni-servis/bila-kniha/bila-kniha-o-obrane-miri-do-vlady-54924/>